

Strategi för brottsförebyggande arbete mot kriminalitet bland unga

Beslutsdatum	2021-01-28	Dokumenttyp	Policy
Beslutad av	Kommunfullmäktige	Dokumentägare	Chef stöd och servicekontoret
Diarienummer	2020/KS 0256	Giltighetstid	Tillsvidare

Innehållsförteckning

1	Bakgrund.....	3
1.1	Inledning.....	3
1.2	Bakgrund.....	3
1.3	Regeringens ANDT-strategi.....	4
2	Grundprinciper	5
2.1	Social prevention.....	5
2.2	Situationell prevention	6
2.3	Risk- och skyddsfaktorer	7
2.4	Våld och normkritik	7
3	Tyresös lägesbild	7
4	Mål och vision.....	8
4.1	Kommunens mål	8
5	Verkställande	9
5.1	Förebyggande arbete i förskola, skola, fritidshem och fritidsverksamheter	9
5.2	Uppsökande verksamhet	10
5.3	Utbildning, information och stöd.....	10
6	Uppföljning	10

1 Bakgrund

1.1 Inledning

Med begreppet kriminalitet menas att brottsliga handlingar enligt brottsbalken begås. I vilken ålder detta görs påverkar påföljden, men själva brotten är inte synonyma med ålder. Därför har det valts att inte använda begreppet ”ungdomskriminalitet” i den här strategin utan benämna det för vad strategins målbild är: att förebygga tidig kriminell debut samt arbeta förebyggande mot kriminalitet bland unga människor. Om en kriminalitet inte bryts i tid kan det lätt resultera i fortsatt kriminalitet i vuxen ålder, och i sinom tid även till att verka som ”yrkeskriminell”. Därför riktar sig denna strategi mot unga.

Lättast att bryta ett problembeteende är i ett tidigt skede, men ännu bättre är det att dessförinnan förebygga problembeteendet så att det inte leder till brottsliga handlingar.

Det finns ingen lägsta åldersgräns i det förebyggande arbetet. Särskilda bestämmelser och riktlinjer kring utredning och åtal gäller om man är under 21 år, därav definieras benämningen ungdomar i den här strategin som personer i åldrarna 15-21 år. De som är yngre än 15 år benämns som barn och de som är äldre än 21 år definieras som unga vuxna.

1.2 Bakgrund

De vanligast förekommande brotten som unga medverkar i är stöldbrott, skadegörelse, våldsbrott samt narkotikabrott.¹

Det förebyggande arbetet mot narkotikabrott, stöldbrott, skadegörelse och våldsbrott går ofta hand i hand, varför denna strategi lyfter vikten av att ha ett helhetsperspektiv i det preventiva arbetet. T.ex. kan hälsofrämjande åtgärder ha en påverkan på huruvida man väljer att konsumera alkohol och att befinna sig i destruktiva miljöer och sällskap. Meningsfulla sysselsättningar på fritiden kan bidra till sundare livsval. Ett aktivt normkritiskt arbete på förskolor och skolor bidrar till minskat våld och mindre normstyrt beteende som till exempel mansideal där våld ingår.

Ett preventivt arbete mot narkotika inkluderar även arbete mot alkohol, doping och tobak. Samtliga bruk och missbruk tenderar att ha gemensamma faktorer vilket presenteras nedan i ”Risk- och skyddsfaktorer”. Risk- och skyddsfaktorer är även applicerbara på andra typer av brottslighet, som t.ex. våldsbrott.

Detta faktum tydliggör sambandet mellan hur våldsprevention hör ihop med andra brottskategorier, trygghet samt alkohol-, narkotika-, doping- och

---

¹ Bra.se/statistik-utifran-brottstyper

tobaksfrågor, så kallat ANDT.

2

1.3 Regeringens ANDT-strategi

Regeringen har tagit fram en nationell strategi i arbete mot alkohol-, narkotika-, doping- och tobaksfrågor (fortsättningsvis förkortat till ANDT-frågor). Den nationella strategin innehåller sex mål som tillsammans ska bidra till att uppnå det övergripande målet ”Ett samhälle fritt från narkotika och dopning, minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk.”

1. Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak ska minska.
2. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska.
3. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.
4. Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och

² Våldsprevention. En start för kommunens våldspreventiva arbete, Länsstyrelsen
<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.1dfa69ad1630328ad7c89d54/1526068537169/V%C3%A5ldsprevention.pdf>

- stöd av god kvalitet.
5. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.
  6. En folkhälsobaserad syn på ANDT inom EU och internationellt.”³

2 Grundprinciper

I och med att det är svårt att veta exakt vilka barn som kommer att få problem senare i livet är en universell prevention värd att arbeta med, det vill säga att preventionen vänder sig till alla i en viss grupp och inte till enskilda individer. En liten insats till fler kan innebära en större förebyggande effekt än ett stort förebyggande jobb mot några få.⁴ Detta exkluderar självklart inte de insatser som behövs på individuell nivå utan skapar förutsättningar för att tidigt kunna identifiera dessa individer. Preventionsarbetet kan delas in i två kategorier, vilka bör arbetas med parallellt: social- och situationell prevention.

2.1 Social prevention

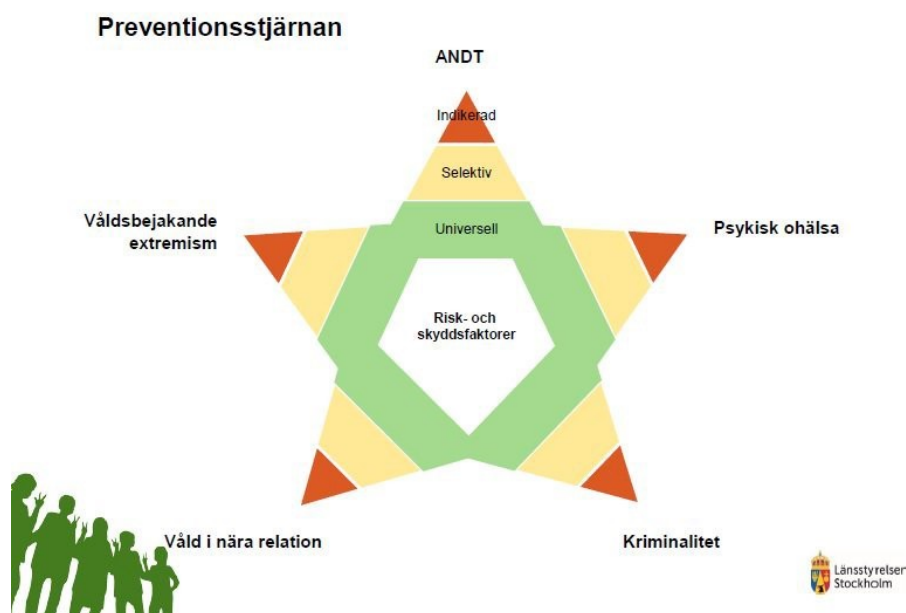
Den sociala preventionen är av högsta vikt för att lägga grunden för unga människors livsval. Social prevention behöver pågå i hemmet, skolan, fritiden och samhället i stort och kan innefatta allt från föräldrarelationer, trygga hemförhållanden till etik- och moralarbete, samarbetsövningar i skola, en meningsfull fritid och att stärka skyddsnetet kring individer. Sammanfattningsvis handlar den sociala preventionen om att stärka skyddsfaktorer och minska riskfaktorer, vilket förklaras vidare i kommande avsnitt. Preventionsstjärnan visar hur risk- och skyddsfaktorer utöver brottslighet även påverkar andra områden, som psykisk ohälsa och ANDT. Risk- och skyddsfaktorer utgör mittpunkten i stjärnan och har en påverkan på alla stjärnspetsar. Den universella preventionen kan ge utslag på flera stjärnspetsar, och framförallt rikta sig till den stora massan i varje enskild kategori som stjärnspetsarna symboliserar. Den selektiva preventionen riktar sig till en mindre massa, t.ex. en specifik grupp eller tillhörighet och kan även vara mer direkt riktad mot en specifik fråga. Här handlar det ofta om förebyggande arbete mot personer som befinner sig i risk för brottslighet. Till sist visar stjärnspetsarna den indikerade preventionen som är

---

³ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/skrivelse/2016/02/skr.20151686/>

⁴ Snabbguide till drogförebyggande arbete, Folkhälsomyndigheten
<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.1dfa69ad1630328ad7c89d54/1526068537169/V%C3%A5ldsprevention.pdf>

mycket smal och riktar sig till en eller ett fåtal individer, där preventionen och insatserna ofta riktar sig till redan drabbade personer.^{5 6}

2.2 Situationell prevention

Situationell prevention kan t.ex. handla om att se över miljön i ett område, och andra förutsättningar för att det ska bli svårare att begå brott. Detta kan illustreras av brottriangeln som innehåller tre komponenter – motiverad gärningsperson, lämpligt objekt samt frånvaro av kontroll/kapabla väktare. Rutinaktivitetsteorin går ut på att samtliga tre komponenter behövs för att skapa brottstillfället. Vid situationell prevention kan således komponenter adderas till en plats för att göra triangeln hel och på så sätt förebygga att brott sker på den platsen. Situationell prevention kan med enkelhet användas vid utemiljöer genom att se över belysning, insyn och att området ser välskött ut. Kapabla väktare kan utgöras av såväl polis och väktare som trygghetsvärdar, föreningsliv och privatpersoner. Ett nedgången område har en tendens att locka till sig kriminalitet, så som t.ex. skadegörelse. Genom att hålla efter miljön på olika sätt kan kriminalitet förebyggas. Situationell prevention kan även med fördel genomföras i t.ex. skolmiljö eller andra platser där många barn och unga möts.⁷

⁵ Projektplan för Folkhälsopilot Stockholm, Länsstyrelsen (2018)
<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.35db062616a5352a22a1d851/1559734857304/Projektplan%20Folkh%C3%A4lsopilot%20Stockholm.pdf>

⁶ Våldsprevention. En start för kommunens våldspreventiva arbete, Länsstyrelsen
<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.1dfa69ad1630328ad7c89d54/1526068537169/V%C3%A5ldsprevention.pdf>

⁷ <https://www.bra.se/forebygga-brott/forebyggande-metoder/situationell-prevention.html>

2.3 Risk- och skyddsfaktorer

Det finns risk och skyddsfaktorer som kan förklara vad som påverkar ett ”problembeteende” hos unga. Det betyder inte att samtliga som har en eller flera riskfaktorer kommer att hamna i ett problembeteende, utan att de har sämre förutsättningar än någon med mindre andel riskfaktorer och större andel skyddsfaktorer. Få skyddsfaktorer och många riskfaktorer ger sämre förutsättningar för ett hälsosamt liv och många skyddsfaktorer och få riskfaktorer ger bättre förutsättningar för hälsosamma val och en positiv utveckling gällande såväl ANDT- frågor som annan brottslighet. Samverkan och att arbeta preventivt från olika håll är alltså viktigt.⁸

2.4 Våld och normkritik

Redan i förskoleåldern får barn en uppfattning om vad som förväntas av dem utifrån rådande norm. Den förväntan barnen har på sig själva följer sedan med upp i skolåldern. Minskad acceptans och förekomst av våld och hot i förskola och skola minskar även våldsbrott på andra platser. Därför är det normkritiska arbetet som pågår på förskola och skola mycket viktigt. Det är också viktigt att arbeta kring åskådarperspektivet. Att se på när någon blir utsatt för våld normaliserar indirekt händelsen. Därför är det viktigt att stärka att normen istället ska vara att ta avstånd från våld.⁹

Det normkritiska förhållningssättet ska vara närvarande i samtliga arenor där barn och ungdomar vistas.

3 Tyresös lägesbild

I Tyresö har antal anmälda narkotikabrott ökat, i linje med övriga Sverige. Narkotikan är lättillgänglig och debutåldern tycks ständigt sjunka. Det är av stor vikt för såväl folkhälsan i stort, som brottsliga och hälsofarliga konsekvenser att förebygga narkotikaanvändandet.

Narkotikabrotten i Tyresö utgör en mycket stor del av anmälningarna till

⁸ Risk- och skyddsfaktorer för normbrytande beteende bland unga: Att använda teori och forskning i praktiken; Andershed och Andershed (2019)

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1372592/FULLTEXT01.pdf>

⁹ Inget att vänta på. Handbok för våldsförebyggande arbete, Jämställdhetsmyndigheten (2019)

polisen. Anmält brott innebär inte att personerna i fråga har dömts för brottet, utan att misstanke om brott finns. Statistiken över anmälda narkotikabrott har till stor del att göra med om polisen satsar på narkotikabrott, då det är en typ av brott som av polis behöver uppsökas för att anmälas. Oavsett polisens satsning på narkotikabrott kan man se en ökad trend av narkotikabruk och innehav.

Skolor och socialtjänsten i Tyresö vittnar om en ökad acceptans hos barn och ungdomar kring narkotika och våld, en ökad narkotikatillgänglighet som blir alltmer synlig, och att narkotikabrott även kryper ner i åldrarna. Även våldsbrott tycks sjunka ner i åldrarna. I Stockholmsenkäten (2020), en undersökning som genomförs av årskurs 9 och år 2 på gymnasiet, framkom att Tyresö sticker ut gentemot länssnittet vad gäller till exempel att pojkar i årskurs 9 har burit vapen. Flickor i årskurs 9 sticker i Tyresö ut gentemot länssnittet vad gäller att ha blivit tvingade till sex.

4 Mål och vision

Med ökat förebyggande arbete mot ANDT och brottslighet kan även positiva följder förväntas vad gäller missbruk, psykisk ohälsa och social utslagning samt skyddet för extra utsatta grupper som barn, äldre och personer med funktionsvariationer.¹⁰ *Visionen är en nolltolerans mot våld och narkotikabruk. Inga barn och unga ska behöva utöva, utsättas eller bevittna våld eller narkotikahandtering*

4.1 Kommunens mål

- Förebygga och avbryta brottslighet hos barn och unga, vilket således gör förutsättningarna bättre för den enskilde att hamna i kriminalitet senare i livet.
- Minska narkotikabruk, innehav och direkta samt indirekta skador och hälsofaror som följd av narkotika för såväl brukare som hos nära anhöriga.
- Minska tobak- och alkoholbruk.
- Stärka barn och ungdomars möjligheter att säga ifrån och ta avstånd från brottsliga, kränkande eller osunda handlingar.

Allt förebyggande arbete ska genomsyras av:

- Barnperspektivet där barnens rättigheter och möjligheter, utifrån barnrättslagen, sätts i centrum.
- Ett normkritiskt perspektiv, för att ge alla, oavsett könstillhörighet och sexuell läggning, lika möjligheter.
- Mångfaldsperspektivet, där individer med olika förutsättningar och bakgrund tillmäts samma betydelse.

---

¹⁰ Skl.se, Socialtjänstbloggen

5 Verkställande

Arbetet ska ske i enighet med ”Alkohol- och drogpolicy för Tyresö kommunala skolor”, i skolan, i fritidsverksamheten, i hemmet och med andra berörda aktörer. Samverkan är avgörande för ett framgångsrikt preventivt arbete och mycket av det brottsförebyggande arbetets ansvar ligger gemensamt över flera förvaltningar och aktörer.¹¹ Varje aktör ska samverka med andra kring strategin utifrån verksamhetens ramar. Varje verksamhet ansvarar för att ta fram arbetsätt och metoder och för att samverka med andra verksamheter och aktörer. Brottsförebyggande strategier har en stödjande och samordnande roll inom den samverkan. Utifrån strategin ska det utarbetas riktlinjer/handlingsplaner där det förutom arbetsätt, metoder och aktiviteter, även förtydligas hur samverkan ska ske.

Det pågår redan mycket brottsförebyggande och främjande arbete i kommunen, både internt och externt. Den kunskap som individer och verksamheter besitter ska tas tillvara på. Tyresö kommun ska ha en struktur som gör att samtliga led i det preventiva arbetet täcks in och att kunskap, idéer och erfarenhet gemensamt används i samverkan med varandra. Det universella ska knyta an till det individuella genom exempelvis nätverk eller liknande samverkanssätt för att på bästa möjliga sätt universellt förebygga brottslighet samt för att identifiera och fånga upp enskilda individer i risk. Samverkan med polisen utgår ifrån de samverkansavtal som kommun och polis gemensamt tagit fram.

5.1 Förebyggande arbete i förskola, skola, fritidshem och fritidsverksamheter

Skolan ska arbeta förebyggande mot droger samt uppmärksamma elever i riskzon, vad gäller såväl ANDT som annan brottslighet. Arbetet ska ske både i undervisningen, på fritidshem och i elevhälsoarbetet. Samverkan mellan förskola/skola/fritidshem och andra aktörer så som polis, hälso- och sjukvård och socialtjänst är avgörande för att lyckas nå målen.

Uppdraget för skolans fritidsverksamhet behöver kombineras med annan fritidsverksamhet inom kommunen, samt fritidsgårdar, för största preventiva effekt. Stödpersoner, vilka kan finnas i dessa verksamheter, är en viktig skyddsfaktor för barn och unga. Att utveckla den meningsfulla fritiden hos barn och unga är av stor vikt för att främja de skyddsfaktorer som ligger till grund för ett lyckat preventivt arbete, varpå kommunens fritidsgårdar är en viktig samverkanspart med skola och fritidshem. Även förskolor och öppna

---

¹¹ Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete (2020)

förskolan kan med fördel medverka i det förebyggande arbetet, inte minst vad gäller i våldsförebyggande aspekt kring socialt samspel, normkritik, moral och likabehandling.

5.2 Uppsökande verksamhet

Tyresö ska ha en väl fungerande uppsökande verksamhet för förebyggande arbete samt för att identifiera barn och unga i riskzon. Samverkan med andra aktörer så som föreningsliv, skola, fritidsgårdar, polis, väktare, andra operativa aktörer samt socialtjänst är av stor vikt. Samverkan sker i exempelvis nätverk men också utifrån fältassistenternas överenskommelse med övriga aktörer.

5.3 Utbildning, information och stöd

Tyresö kommun ska stötta och informera föräldrar med kunskap om ANDT-frågor i så tidigt skede som möjligt. Medarbetare som jobbar med barn och unga ska bibehålla och utveckla sin kunskap och medvetenhet i brottsförebyggande- och ANDT-frågor.

Tyresö kommun ska främja skyddsfaktorer hos barn och unga genom stöd till föräldrar och medarbetare som arbetar med och kring barn och ungdomar. Information och kunskapsdelning till personal i framförallt skola och förskola är viktigt för att belysa hur ordinarie verksamheter med begränsande medel kan bidra i det brottsförebyggande arbetet. Information och kunskapsdelning ska ske inom den egna verksamheten men också samordnat mellan olika verksamheter. Information och stöd till föräldrar är mycket viktigt i det brottsförebyggande arbetet och kan till exempel ske via föräldrautbildningar, föräldramöten, skolportaler, kampanjer, föreläsningar och broschyrer från respektive verksamhet. Föräldrar/vårdnadshavare är en viktig och betydelsefull faktor i det främjande och förebyggande arbetet för det enskilda barnet.

Unga brottsoffer ska få individuellt stöd efter att ha blivit utsatt för brott då utsattheten för brott är en riskfaktor att själv hamna i brottslighet senare i livet.

6 Uppföljning

Uppföljning sker i ordinarie uppföljningsarbete.

Uppföljning av strategin sker inför varje ny mandatperiod.